

Saha 10'uncu Yılında

İçinden geçtiğimiz bu zor dönemde sanat sektörü için en faydalı işlerden birini yaparak Türkiye'nin sanat üretimini destekleyen SAHA Derneği bu yıl 10'uncu yaşını kutluyor. SAHA ve SAHA Studio Direktörü, küratör Çelenk Bafra, derneğin pandemi dönemindeki çalışmalarını ve gelecek planlarını ArtDog İstanbul'a anlattı.

ŞİLAN ÇETE

Belki de pandemi süreci nedeniyle sanatçılar SAHA'nın desteğine her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyuyor. Bu konudaki çalışmalarınızdan bahsedebilir misiniz?

Üye ve destekçilerimizle birlikte geliştirdiğimiz kolektif ve katılımcı sivil toplum modeli sayesinde yarattığımız kaynaklarla görsel sanatlar alanında faaliyet gösteren sanatçı, küratör ve sanat eleştirmenlerinin öğrenme ve üretim imkânlarını ve uluslararası ağlarla etkileşimlerini güçlendirmeyi hedefliyoruz. Yurtdışındaki müze, bienal ve sanat enstitüleri ile aktif diyalog halindeyiz, Türkiye'den sanatçıları da dahil eden sergi, sanat eseri, yayın, kamu programı ve benzeri projelerin geliştirilmesi ve hayata geçmesi için bu kurumlarla iş birliği içinde çalışıyoruz; gerekirse bu kurumlara eser ve yayın üretim fonu, yani mâli destek sağlıyoruz. Türkiye'den sanatçı ve küratörlerin yurtdışı misafir sanatçı programlarına ya da uluslararası araştırma programlarına katılımlarını sağlamak adına yurtdışında kurumsal ortaklıklar var. 2019 yazında Beyoğlu'nda kurduğumuz SAHA Studio'da sanatçı ve küratörlerin üretim, araştırma ve etkileşim ortamlarını geliştirmeye odaklanırken dönem dönem yurtdışından araştırmacı ve küratörleri aynı amaçla İstanbul'a davet ediyoruz. Nihayet, bağımsız sanat üretiminin sürdürülebilirliği adına, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki güncel sanat bienallerine, sanat inisiyatiflerine ve sanat yazarlarına yönelik programlar ve fonlar geliştiriyoruz.

Sanat dünyası için çok zor bir dönemde önemli bir derneğin direktörlüğünü üstleniyorsunuz. Bu dönemde zorlandınız mı? 2020 sizin için ve SAHA için nasıl geçti? Elbette zorlandım, hastalanan yakınlarım ve kaybettiklerim de oldu. Direktör olarak kurumun farklı paydaşlarını bir arada tutmaya ve herkesin evlere çekildiği kaygılı ve belirsizliklerle dolu bir dönemde iletişim, eşgüdüm ve motivasyonu sağlamaya çalışmak ypratıcıydı ama çözüm odaklı ve pratik olmaya gayret ettim. SAHA'daki üye ve bağışçılarımızın maddi ve manevi desteği olmadan devam etmemiz mümkün değil zira kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu olarak düzenli bir gelir kaynağımız olmadığı gibi arkamızda sponsor ya da finansör de yok. SAHA misyonuna inanan kişi ve kurumların SAHA'ya emanet etmeyi seçtiği bağışlarla yıl boyunca bir bütçe oluşturuyor ona göre program, iş birliği ve proje geliştiriyoruz. Bu yıl pek çok sanat kurumu kadar yıkıcı olmasa da biz de daralma yaşadık, kültür sanat olmazsa olmaz bir alan sayılmadığından devlet tarafından da, özel sektör ve hatta bireyler tarafından da sosyal bir aktiviteden ibaret görülüp göz ardı ediliyor maalesef. Dolayısıyla, 2020'de önceliklerimizden biri paydaşlarımızla bağlarımızı güçlendirip hep beraber sanatın etkisine ve sanata desteğin gerekliliğine dair farkında

lık yaratmaya çalışmakla geçti. Özellikle, SAHA'nın varlık sebebi olan sanatçı, küratör, yazar, bağımsız inisiyatifler ve diğer kurumların öncelikli gündemleri, acil meseleleri nedir onu anlamaya ve diyalog kurmaya gayret ettik, fon vermenin ve birlikte projeler yapmanın yanı sıra ve bunun ötesinde nasıl bir katkımız olabileceğini, nelere öncelik vermemiz gerektiğini anlamaya çalıştık.

Pandemiye alışmaya başladığımız bu dönemde SAHA'da ne gibi değişiklikler oldu, yeni normaliniz nasıl? Pandemi öncesi ve sonrası diye ayırarak planlarınızda nasıl değişiklikler oldu ve bunu nasıl uyguladınız?

Elbette esnek ve uzaktan çalışmaya, çevrimiçi ve dijital gerçekliğe adapte olduk, yeni ve daha fonksiyonel bir web sitesi tasarlamaktan daha etkin ve erişime açık internet platformları ve bulut arşiv sunucularına, çevrimiçi ve sanal üye etkinliklerinden daha katılımcı bir sosyal medya iletişimi sunmaya pek çok şeye kafa yorduk. Ama esasen sürekli tasarruf ve kriz yönetimi planları yaparken sanat alanının ihtiyaçlarını güncel bir perspektifle değerlendirmeye çalıştık, dünyadaki tartışmaları gözlemleyip sadece paydaşlarımız ve desteklediklerimizle de farklı çevrelerle fikir alışverişinde bulunduk ve bu hâlâ sürüyor. Yurtdışıyla ilişkilerimizde daha proaktif ve girişken bir tavır sergilerken destek odağımızı, yani çalışmalarımızı ve fon kaynaklarımızı kısmen yerle kaydırdık ve acil ihtiyacı olabilecek sanatçı ve kolektiflere yönelik istisnai bir "Sürdürülebilirlik Fonu" açarak açık çağrıyla bize başvuranlar arasından görsel sanatlar alanında 21 farklı projenin hayata geçmesi için kaynak sağladık. Yarım kalan ya da pandemi sürecinin getirdiği sorunlara cevap vermeye çalışan sergi, eser, yayın ya da ağ oluşturma biçimindeki bu projelerin yıl içinde geçmesi bekleniyor. Hatta şimdiden tamamlanıp izleyiciyle buluşan sergi, kitap ve sanat projeleri var bile. Her yıl, Türkiye'nin dört bir yanındaki bağımsız sanat inisiyatiflerine sağladığımız mikro fonların da kapsamını ve ölçeğini büyüttük. Mevcut yurtdışı iş birliği ve desteklerimizin süresini uzatıp süreçlerini basitleştirdik. Mesela, SAHA Studio'ya 2020'de katılan sanatçıların projelerini tamamlayıp tamamlamamasına bakmadan maksimum ayrılabilir proje üretim ve araştırma fonunu yıl sonunda sanatçılara aktarıp program süre ve koşullarını esnettik. Herkesin mekânları kapatıp yavaşladığı bir dönemde, sanatçı ve küratörlerin öğrenme ve gelişimlerine yönelik yurtdışındaki işbirliklerimizin de, SAHA Studio'nun da imkânlarını çeşitlendirip programların kapasitesini artırarak başladık. Nitekim, böyle güvencesiz ve belirsiz bir dönemde çalışmalarımızı devam ettirmesek, yani Türkiye içinde sanatçıları, küratörleri ve bağımsız sanat üretimini desteklemezsek uzun vadede Türkiye sanatı adına uluslararası alanda daha büyük engellerle karşılaşacağımızı biliyoruz.

SAHA Studio genel görünümü

Aslı Çavuşoğlu, *Pink as a Cabbage / Green as an Onion / Blue as an Orange*, KADIST Paris, 2020, Fotoğraf: Aurélien Mole.Dorian Sarı, *Post-Truth*, Kunstmuseum Basel | Gegenwart 2021.Gülsün Karamustafa, *Vaat Edilmiş Resimler*, Detay, Van Abbemuseum koleksiyonundan.

Çelenk Bafa, Fotoğraf: Ali Kabaş

SAHA'nın bu yıl gerçekleştireceği etkinlikler, sanat severleri heyecanlandıracak projeleri nelerdir? Nasıl bir yıl planladınız?

Yurtdışı destek ve ortaklıklarımız devam ediyor. Süreçte, Tate, Pompidou, Vanabbe, New Museum, MoCA gibi Avrupa ve Amerika'daki müzelerle ve özellikle Asya ve Uzak Doğu'daki bienal ve kurumlarla bağlarımızı güçlendirdik. MoMA PS1 ve Delfina'nın direktörleri ve Art Reoriented'in küratörlerinden oluşan danışma kurulumuzla durum değerlendirmesi ve gelecek projeksiyonu yaptık. En çok eğildiğimiz konu ise, farklı coğrafyalardan ortakları bir araya getiren çok yönlü ve uzun soluklu süreç odaklı programlar oldu, tek atışlık destekler yerine bu tarz projelerin uzun vadede daha derinlikli geri dönüş sağlayacağına inanıyoruz. Sanatçılara ve üyelerin katılımına yönelik çevrimiçi ve uluslararası program ve etkinlikler tasarlıyoruz. Pek çok uluslararası sergi ve proje şekil değiştirerek 2021 sonu ve 2022 başında açılmaya başlayacak, ya da birkaç yıl içinde çalıştığımız projelerin nihayet ama daha kapsamlı bir biçimde hayata geçtiğini göreceğiz. SAHA, bu yıl 10'uncu yaşına giriyor; yazar Zeynep Miraç'ın SAHA'yı dışardan inceleyeceği, oluşturduğumuz katılımcı filantropi anlayışının on yıllık hikâyesini farklı çevrelerden görüş arak kaleme alacağı bir kitap için kolları sıvadık. Üyelerimizle sanatçıların birbirini farklı biçimlerde tanımlarını sağlayan sohbetler, yurtdışında paneller ve İstanbul'da içerik odaklı buluşmalar planlıyoruz. Bunun dışında, şu sıralar pandemi koşullarından ötürü beş sanatçıyla kapalı devre çalışsak da SAHA Studio, koşullar elverişse yaz ve sonbaharda sergi ve programlarla kapıları izleyicilere açmaya hazırlanıyor. Mayıs sonunda, Yunanistan'dan Artworks ortaklığıyla küratör Eva Vaslamatzı'yi İstanbul'da iki ay ağırlamaya hazırlanırken SAHA Studio'da yıl boyunca ağırlayacağımız Murat Alat'a SAHA Yazı Dizisi'ni de emanet ettik. SAHA'nın on yılında üretim desteği ya da işbirliği sağlamasıyla hayata geçen sanat yapıtlarını inceliyor ve her ay tek bir çalışmaya odaklanarak ortaya çıkardığı yazıyı Türkçe-İngilizce olarak okurlarla paylaşıyoruz.

Sanatın geçirdiği bu zor dönemde geleceğe ümitli bakabiliyor musunuz?

Her zaman. Yılgınlığın ve ümitsizliğin kimseye faydası yok. Önünü görememek ve kısa vadeli düşünmek insanı kaygılandırabilir ama hırs ve rekabet yerine birlikte bir amaç etrafında çalışırsak zor zamanları daha kolay atlatabileceğimize inanıyoruz. İyimser ve mücadeleci bir doğam var, Türkiye'de yaşayıp sanat alanında çalışmayı seçmiş biri olarak zorluklara ve krizlere bağlılık kazandığımı bile söyleyebilirim. Önemli olan kendi kendinizi ve dünyayı sorgulayarak anlamlı bulduğunuz şeyleri yapmaya devam edebilmek, küçük ya da büyük fark etmez. Müthiş bir birikim ve yaratıcı bir potansiyel var burda. Yeter ki özgür bırakılsın, siyasal baskılar ve çıkarıcı hesaplar gölge etmesin.

SAHA'dan destek almak isteyen sanatçılar ne yapmalı?

Doğrudan sanatçıdan başvuru ya da talep alan bir modelimiz yok, SAHA derneği üyeleri seçici konumunda doğrudan yer almak istemiyor. Sanatçı ve küratörlerle daha ziyade seçici kurulların daveti usulüyle birlikte çalışıyoruz ve esasen onlar yurtdışındaki sanat kurumlarına davet edildikleri zaman o kurumlar bize başvuru destek verme imkânlarımızı inceliyor, ya da kurumsal işbirliklerimiz üzerinden sanatçılara programlara katılım imkânı ve fon sağlıyoruz. Sanatçılar, yurtdışında kâr amacı gütmeyen bir sanat kurumu tarafından yeni bir projeye eser üretmeleri için davet edilirlse, hangi kurumların hangi durum ve koşullarda SAHA'ya destek için başvurabileceğine dair bilgiyi www.saha.org.tr adresinden edinebilirler ve bu kurumları bize başvurmaları için yönlendirebilirler. Her sonbaharda Türkiye'deki bağımsız sanatçı inisiyatiflerin başvurabileceği bir sürdürülebilirlik fonu için açık çağrı çıkıyoruz, inisiyatifleriyle bu fona başvurabilirler. Yine, ortaklık yaptığımız yurtdışı misafir sanatçı programlarıyla ilgili dönem dönem paylaştığımız açık çağrılarını sosyal medyamızdan takip edip bu programları içeriği ve bu kurumlara başvuru konusunda bize danışabilirler.